

W ostatnich latach coraz częściej mówi się o kryzysie ojcostwa, jego znaczenia i rozumienia. Toczy się wiele dyskusji dotyczących roli ojca; tego, czym jest ojcostwo, co to znaczy być ojcem; kto może być uznany za ojca. Wpisują się w ten dyskurs współczesne dyskusje o równouprawnieniu, podziale ról rodzicielskich, metodzie in vitro, związkach jednopłciowych, rozwodach, w których pojawia się kwestia nieobecności ojca i możliwość jego zastąpienia. Jako problematyczne jawią się także ogólny klimat społeczny i model męczyzny i jego roli w społeczeństwie i rodzinie, jak i sama dyskusja nad rolą rodziny i jej modelem. Konieczne jest zatem ustalenie pewnych fundamentów, wzorców ojcostwa charakterystycznych dla naszego kręgu kulturowego. W ramach nauk teologicznych pojawiają się zatem pytania w jaki sposób i na ile mogą być w tym pomocą pisarze wczesnochrześcijańscy, którzy byli jednymi z twórców podwalin kulturowo-światopoglądowych naszej cywilizacji. Jakie fundamenty i wzorce ojcostwa pozostawili w swych pismach? Na ile ich wizja ojcostwa jest realizowana lub na ile może być lub powinna być realizowana? Są to pytania, które są podstawą prowadzonych w prezentowanym projekcie badań.

Greccy i łacińscy Ojcowie Kościoła z jednej strony byli synami swojej epoki i kultury greckorzymskiej w której żyli, a z drugiej interpretatorami i nosicielami przekazu Biblii z jej judeochrześcijańskimi zasadami. W swoich pismach odwoływali się do zwyczajów i praw cesarstwa, ale także odnosili się do biblijnej antropologii i obrazów ojca w niej przekazanych i w ten sposób stworzyli wyjątkowy obraz ojca, który obowiązywał niejako wszędzie tam, gdzie dotarła ze swym przesłaniem religia chrześcijańska. Interpretowali postaci pierwszych rodziców, patriarchów, biblijnych ojców, bohaterów ewangelicznych przypowieści, z których wysnuwali wnioski dotyczące roli i zadań ojca w rodzinie. Ojcowie Kościoła na wiele wieków stali się przekazicielami i twórcami idei ojca w kulturze chrześcijańskiej i pozostają do dziś odniesieniem w chrześcijańskiej wizji ojca. Pomimo ich zasadniczej roli w przekazie i tworzeniu modelu chrześcijańskiego ojca, w opracowaniu ich dzieł i doktryny, zagadnienie to nie zostało do tej pory w pełni i całościowo opracowane we współczesnej literaturze teologicznej. O ile bowiem wielokrotnie podejmowano tematykę związaną z Bogiem jako ojcem, duchowym ojcostwem, to jednak rzadko zajmowano się w badaniach nad teologią Ojców Kościoła fizyczną, czy też inaczej materialną, stroną ojcostwa czyli kwestiami związanymi z poczęciem, narodzeniem, opieką, wychowaniem, utrzymaniem, wykształceniem potomstwa, życiem i śmiercią ojca. Tymczasem, pisarze wczesnochrześcijańscy podejmowali w swych dziełach powyższe tematy i dlatego w niniejszym grancie, jako problem do rozwiązania, jawi się kwestia jaki dokładnie obraz fizycznej strony ojcostwa zawarli w swych dziełach pisarze wczesnochrześcijańscy. Celem naukowym prezentowanego projektu jest więc nowatorskie, całościowe opracowanie nauczania Ojców Kościoła i pisarzy wczesnochrześcijańskich na temat ojcostwa fizycznego i związanych z nim zagadnień, jest zbadanie i wyłowienie z ich dzieł owego obrazu chrześcijańskiego ojca w jego fizyczności. Niektórzy z nich sami byli przecież ojcami (św. Augustyn, św. Paulin z Noli), wielu doświadczyło w swym życiu wyjątkowej atmosfery ojcowskiego domu i ojcowskiej władzy (Bazyli Wielki, Grzegorz z Nyssy), ale byli i tacy, którzy bądź wcześniej stracili swych ojców (Jan Chryzostom, Ambroży, Orygenes) bądź ich ojcowie nie byli czasami najlepszymi przykładami wypełniania ojcowskiego powołania (Augustyn). Swoje przeżywanie ojcostwa i synostwa zawarli również w swych dziełach. Przede wszystkim jednak odnosili się do wzoru ojca jakim był Bóg. Zebranie wszelkich dotyczących ojcostwa fizycznego intuicji, poglądów i wypowiedzi łacińskich i greckich pisarzy wczesnochrześcijańskich, ich opracowanie i udostępnienie, a także publikacja tłumaczeń ich dzieł, jest odpowiedzią na pytanie jak w oparciu o Objawienie, Tradycję, a także okoliczności kulturowe i historyczne rozumieli oni ojcostwo fizyczne, czy rzeczywiście traktowali je z pogardą i nie przywiązywali do niego wagi pomijając je w swym nauczaniu, oraz w jaki sposób, w kontekście chrześcijaństwa, adaptowali grecko-rzymskie widzenie roli i zadań ojca. Celem szczegółowym jest przedstawienie ich poglądów na sam proces poczęcia i zrodzenia potomstwa, wychowania go i wykształcenia, cech ojca, przeszkód na drodze stawiania się dobrym ojcem, kwestie uznania ojcostwa, fizyczną obecność ojca przy potomstwie, kwestie wpływu ojca na potomstwo i jego wybory, kwestie starości i niedołęstwa ojca, a wreszcie jego odchodzenie, śmierć i kwestie testamentalne związane z ojcem. Tak szeroki przegląd zagadnień związanych z ojcostwem pozwala ocenić w jaki sposób patrzyli na ojcostwo fizyczne Ojcowie Kościoła, ale też na ile ich poglądy znalazły swoje miejsce w obecnym systemie rodzicielskim i na ile można, czy nawet trzeba, je wykorzystać lub odrzucić.